

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 1

อาจารย์อชิรญา บุนนาค

ความผิดอาญา มี 2 ประเภท คือ

◎ ความผิดต่อส่วนตัว หรือ

ความผิดอันยอมความได้

◎ ความผิดอาญาแผ่นดิน

หรือ ความผิดต่อรัฐ

ความผิดต่อส่วนตัว (ความผิดอันยอมความได้)

- ◎ คดีประเภทนี้ เช่น ยักยอก ฉ้อโกง หมิ่นประมาท ทำให้เสียทรัพย์
- ◎ เมื่อความผิดเกิดขึ้นแล้วต้องการจะดำเนินคดี ผู้เสียหายจะต้องร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน หากไม่มีการร้องทุกข์ พนักงานสอบสวนจะทำการสอบสวนไม่ได้ (มาตรา 121วรรคสอง) และเมื่อไม่มีการสอบสวน พนักงานอัยการก็จะฟ้องคดีไม่ได้ (มาตรา 120)

ความผิดอาญาแผ่นดิน หรือความผิดต่อรัฐ

- ◎ ความผิดประเภทนี้จะตกลงยอมความไม่ได้ เพราะเป็นเรื่องของรัฐต้องดำเนินคดีเอง
- ◎ แม้ว่าผู้เสียหายไม่ได้ร้องทุกข์ แต่มีคำกล่าวโทษ พนักงานสอบสวนก็มีอำนาจสอบสวนคดีประเภทนี้ได้ และพนักงานอัยการก็มีอำนาจฟ้องได้
- ◎ (คำกล่าวโทษ ตามมาตรา 2(8) คือ ใครก็ได้ที่ไม่ใช่ผู้เสียหายได้ ไปกล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ ว่ามีการกระทำความผิดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น (ไม่ว่าจะรู้ตัวคนทำผิดหรือไม่ก็ตาม)
- ◎ คดีประเภทนี้ เช่น ลักทรัพย์ รับขອງโจร ชำคนตาย

ผู้เสียหาย

คือ บุคคลที่ได้รับ ความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ ตามมาตรา 4, 5, 6 สามารถแบ่งผู้เสียหายได้ 2 ประเภท คือ

1. ผู้เสียหายที่แท้จริง (ผู้เสียหายโดยตรง)
2. ผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายที่แท้จริง

ผู้เสียหายที่แท้จริง

มีหลักเกณฑ์ คือ

- มีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นต่อบุคคลนั้น
- บุคคลนั้นได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดนั้น (คือ เป็นผู้เสียหายโดยพฤตินัย)
- บุคคลนั้นเป็นผู้เสียหายตามกฎหมาย (ผู้เสียหายโดยนิตินัย) หมายความว่า ผู้นั้นต้องไม่มีส่วนร่วมรู้เห็นยินยอมหรือเกี่ยวพันกับการกระทำความผิดนั้น คือ ไม่ได้ยินยอมให้ทำ ไม่ได้เป็นตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุน ในความผิดนั้น

ผู้เสียหายในคดีอาญาแผ่นดิน

คดีอาญาแผ่นดิน ต้องแยกพิจารณาเป็น 2 กรณี คือ

- กรณีความผิดต่อรัฐโดยแท้
- กรณีความผิดอาญาแผ่นดินที่กระทบบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้

กรณีความผิดต่อรัฐโดยแท้

- ◎ เจตนาธรรมเนียมมุ่งคุ้มครองส่วนรวม ความผิดประเภทนี้ **ราษฎร** ไม่ใช่ผู้เสียหาย รัฐเท่านั้นเป็นผู้เสียหาย เช่น
 - ความผิดตามพ.ร.บ.จราจรทางบก พ.ร.บ.ป่าไม้ พ.ร.บ.ยาเสพติด
 - ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา เช่น ความผิดฐานยักย้ายปิดบังศพ ความผิดฐานทำลายพยานหลักฐาน หรือขัดขึ้นหมายศาลไม่มาเบิกความ พวกนี้ถือว่าเป็นการกระทำต่อรัฐโดยตรง รัฐเท่านั้นเป็นผู้เสียหาย เอกชนไม่มีสิทธิฟ้องคดี

ความผิดอาญาแผ่นดินที่กระทบบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้

- ◎ กรณีนี้นอกจากรัฐแล้ว คนที่ถูกกระทบถูกพาดพิง ก็เป็นผู้เสียหายได้
- ◎ สังเกตว่า มักมีคำว่า “ผู้อื่น” หรือ “ผู้หนึ่งผู้ใด” อยู่ด้วย แบบนี้ ราษฎรเป็นผู้เสียหายได้ เช่น ฆ่าคนตาย ทำร้ายร่างกายผู้อื่น
- ◎ ความผิดฐานปลอมเอกสาร/ ความผิดเกี่ยวกับการแจ้งเท็จ
- ◎ กรณีปลอม/แจ้งเท็จ เราต้องดูข้อความในเอกสารหรือข้อความที่แจ้งเท็จเป็นสำคัญว่าพาดพิงใคร ใครเป็นคนที่ได้รับความเสียหายจากเอกสารข้อความนั้น คนนั้นก็เป็นผู้เสียหายได้

ผู้เสียหายในความผิดฐานต่าง ๆ

ความผิดฐานลักทรัพย์

ผู้เสียหายคือ

- เจ้าของทรัพย์
- ผู้ครอบครองทรัพย์

ความผิดฐานยกยอกทรัพย์

ผู้เสียหายคือ

◎ **เจ้าของทรัพย์**

◎ **ตัวการ** กรณีมีตัวแทนรับทรัพย์สินใดไว้
ต้องพิจารณาให้ดีว่าเป็นตัวแทนของบุคคลใด

◎ **คนที่ครอบครองดูแล** เป็นผู้เสียหายเสมอ
เพราะคนพวกนี้มีหน้าที่ดูแลและเป็นผู้ต้องรับผิดชอบต่อเจ้าของทรัพย์

ความผิดฐานฉ้อโกง

ผู้เสียหายคือ

- ผู้ถูกหลอกลวง

ซึ่งคนนี้อาจจะไม่ใช่เจ้าของทรัพย์สินก็ได้

- ผู้สูญเสียทรัพย์สินไปจากการหลอกลวง

ความผิดฐานบุกรุก

ผู้เสียหายคือ

◎ **เจ้าของที่**

◎ **ผู้ครอบครอง** เช่น ผู้เช่า เพราะคุ้มครองการครอบครอง ไม่ใช่คุ้มครองกรรมสิทธิ์
ดังนั้น บางกรณีเจ้าของอาจไม่ใช่ผู้เสียหาย
เช่น มีผู้เช่าครอบครองอยู่

กรณีผู้ยืม ผู้เช่าทรัพย์สิน เช่าซื้อ ผู้รับฝาก

ผู้ยืม ผู้เช่าทรัพย์สิน เช่าซื้อ ผู้รับฝาก ก็เป็นผู้เสียหายได้

เพราะ

- เป็นผู้ครอบครองดูแล
- มีสิทธิใช้สอยทรัพย์สินนั้นในระหว่างที่อยู่กับตน
- มีหน้าที่ต้องส่งคืนทรัพย์สินในสภาพปกติ
- ถ้ามีใครมาทำให้ทรัพย์สินเสียหายหรือเอาไป ย่อมทำให้เขาขาดประโยชน์จากการใช้สอยทรัพย์สิน แล้วยังต้องรับผิดชอบใช้ด้วย